

Botsing tussen democratie en vergroening

Nederland moet vergroenen en dus komen er steeds meer zonneweiden en windparken. Grote projecten gaan vrijwel allemaal naar de Raad van State, maar worden in de regel goedgekeurd. De RvS kijkt alleen of de procedure is gevolgd: zijn de juiste vergunningen aangevraagd. Maar het Planbureau voor de Leefomgeving stelt: de burger is te weinig in beeld bij bijvoorbeeld de vergunning van grote windparken.

➔ **PAGINA 10**

In het kort

- Nederland moet vergroenen en dus komen er steeds meer zonnevelden en windparken.
- Grote projecten gaan vrijwel allemaal naar de Raad van State, maar worden in de regel goedgekeurd.
- De RvS kijkt alleen of de procedure is gevolgd: of de juiste vergunningen zijn aangevraagd.
- Maar het Planbureau voor de Leefomgeving stelt: de burger is te weinig in beeld.

ENERGIE

Het schuurt hevig tussen energietransitie en democratie

In Wijnjewoude bestaat verzet tegen een mestvergister, in Sellingerbeetse tegen een drijvend zonnepark, en oppositie tegen windturbines zie je overal. In heel Nederland zijn er groene-energieprojecten, in vrijwel heel Nederland is er weerstand van omwonenden. Toch komen de projecten er. ‘Het wordt erdoor gedrukt.’

De wind van voren: protest tegen Windpark De Drentse Monden en Oostermoer.

FOTO: HUISMAN MEDIA/ANP

belangrijk is dat burgers zich in het beleid herkennen en gehoord worden'. Oftewel: het vergt afstemming met de burger. 'Die moet niet het sluitstuk zijn van institutioneel overleg', stelt PBL-directeur Hans Mommaas. 'De burger is nog te weinig in beeld.' De conclusie van het PBL-rapport luidt dan ook: betrek de burger meer bij leefomgevingsbeleid.

Wordt de omwonende nu aan de kant gezet? 'De neiging is om te zeggen dat het niet goed gaat, maar ik moet daar toch tegenin gaan', zegt Eefje Cuppen. Zij is hoogleraar Governance of Sustainability aan de Universiteit Leiden. Eerder, aan de TU Delft, deed ze onderzoek naar controverses bij energieprojecten. Ze onderzocht het windpark bij de N33 in Meeden en de CO₂-opslag in Barendrecht. Het plan was om CO₂ op te slaan onder een woonwijk. Het ministerie van Economische Zaken en Shell keken 'puur technologisch en economisch' naar het project, zag Cuppen. Aanvankelijk zette het rijk de gemeente gewoon buitenspel.

Bewoners waren woedend. De risico's waren voor Barendrecht, terwijl de baten voor de bv Nederland waren. En hoe veilig was het om CO₂ op

te slaan op een plek waar mensen wonen, waar kinderen spelen? Het verzet zwol aan, politiek kwamen er steeds meer twijfels en na drie jaar besloot Den Haag het plan te schrappen. Sindsdien zijn er geen plannen meer om CO₂ op te slaan onder de grond, althans op het vasteland.

TERREURDREIGING

Tegenover dat soort miskleunen staan ook projecten waar het wél goed gaat, zegt Cuppen. Windpark Krammer, op de grens van Zuid-Holland en Zeeland, noemde zich 'het grootste burgerinitiatief van Nederland'. De ruim vierduizend leden zijn zelf financier en eigenaar. Hoewel ook over dat windpark tot aan de Raad van State is geprocedeerd, geldt Krammer alom als succesverhaal. De tegenpool van Oostermoer in Drenthe, waar zelfs terreurdreiging was.

'Je ziet dat energiemaatschappijen omgevingsmanagers hebben', zegt Cuppen. 'Dat zijn mensen die vaak echt hun best doen. Er komen gebiedsfondsen, zodat de opbrengsten ook ten goede komen aan de regio. Tien jaar geleden was dit soort managers er ook wel, maar draaide het meer om vergunningen.'

Wordt daarmee geluisterd naar de omwonenden? Het blijft een versnipperd beeld, met als teneur dat er vooral veel problemen zijn. Windparken springen het meest in het oog, maar ook het verzet tegen zonneweiden zwelt aan. Er zijn steeds meer akkers die vol staan met panelen. En met het Groningse gasdebacle nog gaande, is verzet tegen geothermie allerminst uitgesloten. Want ook bij aardwarmte wordt er geboord in de ondergrond en is er vrees voor een instabiele bodem.

Uiteindelijk gaat het om draagvlak en participatie. Voor het slagen van groene projecten is steun van de omwonenden en de mogelijkheid om wat aan windturbines of zonneweiden te verdienen onontbeerlijk. Cuppen schetst een beeld van lokale overheden die met elkaar moeten spreken, met burgers en met bedrijven, en waar de centrale overheid soms ook nog doorheendendert. Op een eindeloze manier is er contact tussen burger en overheid — inspraakavonden, brieven, campagnes — en toch verdwalen mensen soms in het veen van de bestuurslagen.

Binnenkort moeten dertig Nederlandse regio's plannen presenteren hoe ze gaan vergroenen. Dat is de Regionale Energie Strategie (RES). Bestuurlijk Nederland, zeker gemeenten en provincies, maakt dezer dagen overuren. 'Wordt de burger wel gehoord in de RES? Ik vraag het me af', zegt Cuppen. De RES is omgeven met vraagtekens: vergroening is technisch zo complex dat er bij voorbaat al scepsis is of gemeenten over voldoende kennis beschikken om zo'n goede strategie uit te stippelen. Het gaat in de woorden van de hoogleraar om 'energiedemocratie en energierechtvaardigheid'. De discussie in

“

‘Ze gaan niet naar de Raad van State uit vertrouwen, maar om te zeggen dat ze er alles aan hebben gedaan’

Rob Rietveld

belangenbehartiger omwonenden

ruimte om eigen keuzes te maken: bijvoorbeeld over waar het moet komen en met hoeveel windmolens. 'De Raad van State zal toetsen of het besluit van de overheid zorgvuldig is genomen en voldoende is gemotiveerd. Dus: zijn de juiste vergunningen aangevraagd, zijn de wettelijke regels over bijvoorbeeld geluidsoverlast en afstanden gevolgd, zijn de onderzoeken daarnaar zorgvuldig uitgevoerd', zegt de woordvoerder.

'Een marginale toets, niet op redelijkheid', vindt Rietveld. Volgens hem heb je geen kans een windpark tegen te houden. 'Doelstellingen worden erdoor gedrukt.' Dat steekt. En het ondermijnt het vertrouwen in de politiek, zeker in de landelijke gebieden waar de windparken komen. Dorpjes worden gemangeld door de staat. Door de 'hoge heren in Den Haag', die groots inzetten op groene energie, maar er zelf geen nadeel van ondervinden. Geen nadeel? Kom daar maar eens om in de lintdorpen in Drenthe.

DEMOCRATISCHE LEGITIMATIE

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) publiceerde vorige week een studie naar de leefomgeving. Windparken worden er niet expliciet in genoemd, maar de conclusie luidt wel dat het 'voor de democratische legitimatie van beleid

“

‘Wordt de burger wel gehoord in de Regionale Energie Strategie? Ik vraag het me af’

Eefje Cuppen

hoogleraar Governance of Sustainability

beleid en wetenschap is steeds meer verschoven naar de maatschappelijke en morele aspecten van energietransitie.'

We moeten 'van grijzewittemannenparticipatie naar massaparticipatie', concludeerde postdoc-onderzoeker Shannon Spruit van de TU Delft. Minister Eric Wiebes stelde voor om burgers via een Participatieve Waarde Evaluatie massaal te betrekken bij energieprojecten. Sympathiek, maar de term is volstrekt niet uitnodigend. Burgers erbij betrekken is ook ingewikkeld, zegt Cuppen. Zij vindt dat er veel van mensen wordt gevraagd. Zonnepanelen op huizen, woningen isoleren, energie besparen: velen doen er naar hartenlust aan mee, maar een grote groep heeft er helemaal geen boodschap aan.

Dat is zowel begrijpelijk als problematisch. Het Klimaatakkoord van Parijs is getekend, Nederland heeft een energieakkoord, de kolencentrales zijn over tien jaar dicht, in de Noordzee verrijzen windparken, huizen moeten van het gas af: afgaand op de gangbare bespiegelingen ziet Nederland er over dertig jaar drastisch anders uit. Dat gaat hoe dan ook gebeuren, en dus komt er weerstand. De conclusie van Cuppen: 'Tussen CO₂-reductie en democratie lijkt spanning te bestaan.'